

חיים ומוות ביד התרגום

העולם הרב־תרבותי מוביל לעלייה בדיונים משפטיים המתקיימים ביותר משפה אחת, וכפועל יוצא עולה חשיבותם של המתורגמנים • כבר קרו מקרים שבהם תרגום לקוי הכריע את גורלם של נאשמים • ועורכי הדין? הם עטים על כל טעות לכאורה בתרגום, רק כשהם מבינים את השפה כמובן

תורגמן. באנגלית המונחים המקבילים הם translator למתרגם ו־interpreter למתורגמן.

...

רוב המדינות מכירות בחשיבות של התרגום המשפטי ומעגנות אותו בחוקים. יש גם קודים של אתיקה מתורגמנית. אלא שכדי לממש את החוק ואת האתיקה נדרשים משאבים, וכך, לפי סבנייה, נוצר מצב בלתי אפשרי. בישראל מספקות את שירותי התרגום חברות כוח אדם, השכר בהתאם, וכל אדם שיש לו ידע בשפה זרה יכול להיות מתורגמן. כאשר המתורגמן אינו מגיע למשפט, וזה קורה לא פעם ולא פעמיים, עובדים הצ־דדים לשיטת האלתור המפורסמת "מסתדרים": החוקר מתרגם, השופט מתרגם, אפילו המזכירה מתרגמת. גם אם הגיע המתורגמן, בדרך כלל אין בסביבה מי שיעקוב אחרי עבודתו, מה גם שלא כל הדיונים מוקלטים ועל כן קשה לברוק את טיב התרגום. בארץ נדיר שמוגשים ערעורים על סמך תרגום לקוי.

אחד הסממנים של תרגום מקצועי הוא כינוי הגוף. המ־תורגמן אמור לדבר בדיבור ישיר, כאילו הוא העומד על הדוכן. לכן עליו לומר "אני" ולא "הוא". אישה שתתרגם גבר תדבר בלשון זכר, ולהפך. כאשר המתורגמן ידבר בשם עצמו, הוא ידבר בגוף שלישי: "המתורגמן מבקש". התרגום המשובש כבר הביא לכמה תוצאות משפטיות. מבקש מקלט נחקר על ידי רשויות ההגירה ובקשתו נדחתה. עורכי הדין ביקשו חוות דעת על טיב התרגום,

רי סבנייה היא מרצה לתרגום, מתרגמת ומתורגמנית. לפני כמה שנים פרסמה מילון ביטויים עבריי־אנגלי רבי־מכר, והחיים בכמה לשונות הם חלק ממנה. בשנים האחרונות היא רתומה לעניין מרכזי שכמעט אינו צץ באור הזרקורים: התרגום בבתי המשפט. הנושא אינו חדש, אבל החיים הרב־תרבותיים הופכים אותו לסיפור יומיומי, אצלנו ובכל העולם. יותר ויותר אנשים שאינם מכירים את השפה במדינה שבה הם חיים נקלעים לבתי המשפט כמו גם לחקירות משטרה, לחקירות שלטונות ההגירה, לכליאה בבתי סוהר ועוד. בדרך כלל אלה האנשים החלשים יותר בחברה, חסרי בסיס חברתי או כלכלי. המתרגם, ובעצם המתורגמן, הוא האוזן והפה שלהם ברגעים קריטיים של חיים. לפי הערכה של סבנייה, בישראל מדובר היום בסדר גודל של 40 עד 50 אלף שעות תרגום בשנה, וזאת בבתי משפט בלבד. 90% מהן ברוסית, בערבית, באמהרית ובטיגרינית. בארצות הברית 90% מן התר־גומים הם בספרדית.

קהילת המתרגמים יצרה בידול לשוני, שאומץ במילון האקדמיה הדיפלומטיה שיצא בשנת 1999. "מתרגם" הוא מי שמעביר משפה לשפה בכתב; "מתורגמן" הוא המתרגם בעל־פה, המתרגם בתרגום עוקב או סימולטני. הפועל עצמו, לתרגם, יסודו במילה האכדית "תרגמנום". המקצוע מתורגמן מופיע בתלמוד כתיאור מי שידע לתרגם מארמית לעברית, וממנו נוצר שם משפחה נפוץ:

נרי סבנייה:
"במהלך החקירה הוציא עורך הדין מזהעד את המילים 'זה היה זיוף טוב מאוד'. תרגמתי לעברית שהזיוף היה מצויין. עורך הדין התנפל עליי על השינוי. עניתי לו שבאשר אנגלי, המדבר בדרבו באנדרסטייטמנט, אומר שדבר מה הוא 'טוב מאוד', הוא מתכוון שהדבר מצויין"

אותו הגישה בכירת המתורגמים בישראל, פרופ' מרים שלזינגר ו"ל. פרופ' שלזינגר הוכיחה שהתרגום לא היה ראוי. במשפט נגד שני שוהים בלתי חוקיים השתכנע בית המשפט המחוזי בירושלים שהתרגום לא היה ראוי, וכי "לאור האמור, איננו יכולים לשלול בוודאות את האפשרות שהגנתם של המערערים קופחה בשל כך שלא תורגם להם המהלך המלא של המשפט". הערעור התקבל. באחד המקרים הואשם אדם בעבירת מין. האיש נחקר במשטרה וביקש להעיד בשפה שלו, אך החוקר התעקש לחקור אותו באנגלית. האיש כמעט הורשע, אבל החקירה הוקלטה, ואפשר היה בבירור לראות שלא הבין את המילים "מעשה סדום", וחשב שפירושו "לתת מכה". במקרה אחר נעצר אדם בגין אונס במרכז קליטה, אלא שהמתורגמן לא הופיע לדיון שלוש פעמים ברציפות והשוטט סירב להאריך את מעצרו. האיש שוחרר, וחזר למרכז הקליטה שבו התגוררה הילדה הנאנסת. במקרה אחר קיבל נאשם באונס עובדת זרה עונש קל, מאחר שהשוטטים לא הצליחו להבין את עדותה של העובדת שניתנה בשפה התאית, למרות סיועו של מתורגמן מטעם בית המשפט. בעקבות זה הסכימה התביעה להמיר את עבירות האונס בכעילה אטורה.

גם בעולם ידועים מקרים שבהם תרגום לקוי הכריע את גורלם של נאשמים. באנגליה הורשעה אישה ממוצא פקיסטני על פי הודאתה ברצח בעלה. לאחר מכן התברר שהמתורגמן שניתן לה דיבר כניב שלא הבינה, בשפת הפשטון, ולא הוסבר לה בשפתה ההבדל בין רצח להריגה מתוך הגנה עצמית. נערך לה משפט חוזר והיא שוחררה אחרי חמש שנים, אבל בינתיים נמסרו ילדיה למשפחות אומנות ובסופו של דבר היא התאבדה. בארצות הברית נידון גבר לשבע שנות מאסר בעקבות הודאתו על גניבת משאית רכינה. התברר שהוא חשב שהוא מודה בגניבה של תיבת כלים, וההבדל הקטן אבד בתרגום. הערעור על העונש התקבל.

...

נרי סכנייה מתרגמת בעיקר במשפטים אזרחיים. בבתי המשפט התרגום לאנגלית וממנה צריך להיות מלא ומדויק, אוזנם של עורכי הדין כרויה והם עטים על כל היסוס או טעות לכאורה בתרגום. "הייתי צריכה לתרגם עדות מומחה בתחום הרפואה", היא מספרת. "קיבלתי את התצהיר כדי להתכונן. הוצאתי מן התצהיר 250 מילים בתחום הרפואה, ובזמן הדיון עדיין היו מונחים שלא הכרתי. במקרה אחר תרגמתי במשפט על זיוף, והמומחה לזיופים שבא להעיד מטעם התביעה היה אנגלי.

במהלך החקירה הוציא עורך הדין מהעד את המילים 'זה היה זיוף טוב מאוד'. תרגמתי לעברית שהזיוף היה מצוי. עורך הדין התנפל עליי על השינוי. ענית לו שכאשר אנגלי, המדבר כדרכו באנדרסטיימנט, אומר שדבר מה הוא 'טוב מאוד', הוא מתכוון שהדבר מצוי. בבתי דין צבאיים נעשה התרגום בדרך שונה. המתורגמים הם חיילים, בדרך כלל דרוזים. הם עוברים קורס מזורז, ולצד עבודת התרגום הם גם ממונים על הסדר באולם ומשמים כסדרנים. המתורגמן יושב באמצע האולם ומתרגם בקול רם לערבית תוך כדי השמעת הדברים בעברית, כדי שגם המשפחה תוכל לשמוע. אם לשפוט לפי אורך התרגום, אומרת סכנייה, תוכן הדברים מתקצר לרבע; תרגום ראוי אין כאן. ככל העולם מתמודדים עם הפגמים במערכת התרגום המשפטי. בארצות הברית הקימו חלק מהמדינות קונסורציום שעורך בחינות הסמכה למתורגמים בבתי המשפט הפרדליים. בשוודיה ויראדו שיהיו לא רק שירותי תרגום אלא גם הכשרה מתאימה למתורגמים. ייאמר לשבחה של הנהלת בתי המשפט בישראל שהיא מפעילה בשנים האחרונות פרויקט מקיף שנועד ליצור שיפור ואף מהפכה בתחום.

לפניות ולשאלות: ruvikr@netvision.net.il

**התרגום המשפטי
צריך להיות מלא
ומדויק. אחד
הסממנים של תרגום
מקצועי הוא כינוי
הגוף. המתורגמן
אמור לדבר בדיבור
ישיר, כאילו הוא זה
שעומד על הדוכן.
לכן עליו לומר "אני"
ולא "הוא". אישה
שתרגם גבר תדבר
בלשון זכר, ולהפך**